

WALDEMAR POLAK

BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE A PRZEPIYW INNOWACJI DO PRZEDSIĘBIORSTW

Streszczenie: W pracy przedstawiono zasadnicze aspekty bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) w Polsce oraz ich wpływ na innowacyjność przedsiębiorstw. Istnieje powszechne przekonanie, że skłonność przedsiębiorstw do innowacji, do wprowadzania nowych technologii jest jednym z głównych atrybutów ich konkurencyjności i istotnym czynnikiem rozwoju. Niniejsze opracowanie jest próbą pokazania, w jakim stopniu bezpośrednie inwestycje zagraniczne kształtują przepływ innowacji do przedsiębiorstw.

Słowa kluczowe: inwestycje zagraniczne, innowacje, przepływ, przedsiębiorstwo.

1. WSTĘP

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) są ważnym źródłem dopływu innowacji do przedsiębiorstw w Polsce. W przedsiębiorstwach, do których napływają, oddziałują nie tylko na postęp techniczny, ale również na zewnętrzne ich otoczenie (poprzez powiązania kooperacyjne). Stopień oddziaływania rozwiązań naukowo-technicznych transferowanych drogą BIZ na postęp technologiczny zależy od wielu czynników, w tym przede wszystkim od: nowości i nowoczesności transferowanych rozwiązań, ich alokacji przestrzennej i branżowej, zdolności absorpcyjnej polskich przedsiębiorstw, możliwości krajowych placówek naukowo-badawczych w zakresie adaptacji, wdrożenia i doskonalenia napływających innowacji i wielu innych¹. Korzyści płynące z BIZ w sferze postępu technicznego w dużej mierze zależą od polityki państwa wobec inwestorów zagranicznych. Państwo zatem, niezależnie od działań

¹ W. Polak (2011), Wpływ polityki innowacyjnej Unii Europejskiej na rozwój przedsiębiorstw, [w:] *Zarządzanie małymi i średnimi przedsiębiorstwami w układach konsorcjalnych i w warunkach wirtualnych*, Warszawa: Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Informatyczna w Warszawie, s. 202–205.

podmiotów gospodarczych, powinno zdefiniować i aktywnie realizować politykę wobec inwestorów zagranicznych².

2. WPŁYW BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH NA WZROST INNOWACYJNOŚCI POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW

W latach dziewięćdziesiątych w Polsce w wyniku transformacji systemu gospodarczego związanej z prywatyzacją ze szczególną ostrością ujawniły się problemy w funkcjonowaniu przedsiębiorstw. Wynikały one z okresu gospodarki centralnie planowanej, którego skutkiem były przede wszystkim: dysproporcje strukturalne i bilansowe występujące w gospodarce, ograniczone zdolności adaptacyjne przedsiębiorstw do warunków gospodarki rynkowej, niska konkurencyjność międzynarodowa w zakresie wytwarzanych towarów oraz opóźnienie technologiczne w wielu dziedzinach produkcji.

W takiej sytuacji napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski wydawał się istotnym środkiem łagodzącym istniejące dysproporcje gospodarcze wspomagające niedostateczną akumulację kraju, przeobrażeń w sferze stosunków własnościowych, swobód gospodarczych, konkurencji i postępu technologicznego oraz poprawy funkcjonowania przedsiębiorstw³.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne dla kraju przyjmującego są ważnym źródłem dopływu innowacji z kraju inwestora. Transfer ten ma charakter kompleksowy i jest określony mianem pakietu technologicznego. Jego składnikami są zróżnicowane nośniki i formy technologii: ludzie, towary, dokumentacja, myśl techniczna, szkolenie kadr, powiązania importowe i kooperacje. Są one nośnikami postępu technologicznego w formie:

- uprzedmiotowionej (hardware), w postaci dóbr stanowiących aport inwestorów w realizowane inwestycje oraz importu kooperacyjnego i zaopatrzeniowego, związanego z ich realizacją;
- nieuprzedmiotowionej (software) obejmującej myśl produkcyjno-organizacyjną, chronioną prawnie patentami bądź świadectwami autorskimi, jak również myśl niebędącą przedmiotem prawnej ochrony, know-how;
- przepływu ludzkich umiejętności. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne wiążą się ze szkoleniem i wymianą specjalistów pomiędzy firmami krajowymi i zagranicznymi.

² W. Polak (2005), *Determinanty napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Polski w okresie transformacji*, „Zeszyty Naukowe Akademii Morskiej w Gdyni” nr 43.

³ Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) dla kraju przyjmującego stanowią ważne źródło uzupełnienia akumulacji wewnętrznej, natomiast dla inwestora zagranicznego stanowią formę zapewnienia kontroli nad formą powstałą za granicą. Jej zdobycie możliwe jest drogą przejęcia firmy na własność oraz nabycia odpowiedniej ilości akcji bądź udziałów w firmie. W myśl definicji wzorcowej (zgodnie z zaleceniami OECD) wartością progową zaistnienia bezpośrednich inwestycji zagranicznych jest posiadanie przez inwestora zagranicznego 10% akcji zwykłych lub głosów. Zob. *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, Third Edition, OECD, Paris 2006, s. 8.

Z jednej strony inwestor zagraniczny, podejmując inwestycje za granicą, połączone z transferem techniki i technologii, pragnie zapewnić sobie bieżącą i perspektywiczną przewagę komparatywną w wybranych dziedzinach inwestowania i możliwość czerpania z tego tytułu korzyści. Z drugiej wykorzystanie transferu techniki i technologii przez inwestora w procesie tworzenia kształtowania przewagi komparatywnej w kraju przyjmującym BIZ, staje się źródłem zmniejszenia luki technologicznej, różnic (dystansu) w stanie techniki i technologii danego kraju w stosunku do innych krajów⁴. Punktem odniesienia dla krajów technicznie opóźnionych jest zatem światowy poziom techniki, rozumiany jako stan rozwiązań technicznych, technologicznych, konstrukcyjnych i organizacyjnych charakterystyczny w przodujących w określonych dziedzinach rozwiązań.

Napływ nowych technik i technologii związanych z bezpośrednimi inwestycjami stwarza możliwość przełamania zacofania i opóźnienia technicznego nie tylko w obszarach ich realizacji, tzn. w spółkach z kapitałem zagranicznym. Istotne przy tym wydają się zewnętrzne, pozabranżowe efekty technologiczne, towarzyszące transferowi myśli technicznej związanej z BIZ. Wynikają one z dyfuzji z oddziaływania techniki stosowanej w BIZ na zewnętrzne otoczenie obiektu, powodującego wzrost poziomu produkcji, unowocześnienie organizacji pracy, poprawę bezpieczeństwa pracy itp. Ich wielkość zależy od powiązań organizacyjnych i kooperacyjnych przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym z otoczeniem oraz zdolności absorbcyjnych otoczenia.

W ramach efektów zewnętrznych wyróżnia się efekty technologiczne i pieniężne⁵. Technologiczne efekty zewnętrzne występują wówczas, gdy efektywność produkcji przedsiębiorstwa A uzależniona jest od nakładów przedsiębiorstwa B (w sposób pozarynkowy). Pieniężne efekty zewnętrzne polegają natomiast na uzależnieniu zysków jednych przedsiębiorstw od rozmiarów produkcji i nakładów zrealizowanych w innych przedsiębiorstwach. Przenikają one do gospodarki przez mechanizm popytu i podaży kształtujący ceny.

Zarówno wewnątrzbranżowe jak i zewnętrzne efekty napływu nowych technik, technologii oraz rozwiązań organizacyjnych i konstrukcyjnych związanych z BIZ są ważnym czynnikiem postępu technicznego kraju. Wymuszają wzrost innowacyjności w przedsiębiorstwie oraz gospodarce, do której napływają. Bówiem korzystanie z napływających rozwiązań nierzadko wiąże się z koniecznością podjęcia nad nimi prac badawczych, niezbędnych do zaadaptowania rozwiązań do istniejących w gospodarce warunków, wdrożenia, a następnie upowszechnienia.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż bezpośrednie inwestycje zagraniczne są formą zasilania innowacyjnego w Polsce dla ponad 30% badanych firm⁶. w 28%

⁴ Por. *The Transfer of Technology to Developing Countries with Special Reference the Licensing on know-how Agreements*, UNCTAD, 2014.

⁵ J. Witkowska (2006), *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Europie Środkowowschodniej*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 158–160.

⁶ Badania dotyczące innowacyjności zostały przeprowadzone w 80 firmach: 40 państwowych i 40 prywatnych, wśród których było 15 jednoosobowych spółek Skarbu Państwa. Objęły one firmy o różnym poziomie zatrudnienia, do 50 osób, jak i powyżej 200 osób. PAIfIZ, Warszawa 2018.

badanych przedsiębiorstw źródłem finansowania rozwoju i innowacji jest rynek kapitałowy, natomiast z budżetu państwa na ten cel wydatkowane jest zaledwie 0,52% PKB. Ponadto z badań wynika, że w około 60% korzystają z własnych ośrodków badawczych, a w około 20% – z zagranicznych licencji. Pozostała część korzysta z dorobku badań prowadzonych w kraju.

Badania potwierdzają, iż napływ BIZ nie zawsze pozytywnie wpływa na postęp technologiczny przedsiębiorstw kraju przyjmującego inwestorów. Wskazują, iż konsekwencją wejścia inwestora zagranicznego do przedsiębiorstwa w Polsce jest bardzo często likwidacja zakładowego ośrodka badawczego. Inwestor w miejsce to wprowadza sprawdzone przez siebie formy innowacji i korzysta z własnych rozwiniętych ośrodków badawczych. Ponadto ogromną przeszkodą w rozwoju innowacyjności polskich przedsiębiorstw jest bariera popytu krajowego na ich produkty. Przedsiębiorstwa, zarówno prywatne, jak i państwowe nie mogą sprostać konkurencyjnemu importowi o wysokiej jakości, co ogranicza popyt na ich produkty. Tymczasem przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym przyczyniają się do wzrostu importu, wolą importować niż zaopatrywać się w surowce i półprodukty na rynku polskim (wykazujące często niższą jakość).

Problemem często sygnalizowanym jest tzw. „niedopasowanie” technologii transferowej drogą BIZ do struktury gospodarczej kraju importera⁷. Skutkiem jest możliwość powstania dualnej struktury gospodarczej polegającej na występowaniu w danym kraju importującym BIZ z jednej strony dziedzin opartych na nowoczesnych technikach i technologiach, a z drugiej zaś sektorów tradycyjnych, wręcz zacofanych. W takiej sytuacji proces dyfuzji importowanych rozwiązań naukowo-technicznych jest utrudniony, a zewnętrzne efekty techniczne i technologiczne niewielkie. W sytuacjach dużego dystansu między technologią importowaną a krajową może wystąpić:

- problem w adaptacji, wdrożeniu i rozwoju importowanych rozwiązań;
- nadmierny wzrost importu zaopatrzeniowego i kooperacyjnego dla produkcji w BIZ;
- brak odpowiednich efektów zewnętrznych.

Skutkiem może być zatem wykształcenie importochłonnej i mało konkurencyjnej produkcji realizowanej w spółkach z kapitałem zagranicznym. Zagrożenia tego typu występują ze szczególną ostrością w krajach goszczących inwestorów, które dzieli duży dystans technologiczny w stosunku do nich i do światowego poziomu technologicznego oraz w krajach, w których istnieje niski potencjał innowacyjny⁸.

⁷ E. Polak, W. Polak (2000), Atrakcyjność Polski jako miejsca lokowania zagranicznych inwestycji bezpośrednich na tle innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej, [w:] P. Dominiak (red.), *Gospodarka Polski w okresie transformacji*, Gdańsk: Politechnika Gdańska.

⁸ Zob. Innowacyjność polskiej gospodarki w okresie integracji z Unią Europejską (2007), [w:] Z. Wysokińska, J. Witkowska (red.), *Szanse eksportowe polskich przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych. Uwarunkowania globalne i regionalne*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 167. Sytuacja taka w pewnej mierze występuje w Polsce i wynika z niskich nakładów środków finansowych przeznaczonych na B+R.

Należy podkreślić, iż zagrożenia te mają miejsce w ściśle określonych sytuacjach i nie są regułą. Import BIZ generalnie rzecz biorąc stwarza szerokie możliwości przełamывania opóźnień technicznego i przyspieszenia postępu technicznego. Efektem jest poprawa jakości posiadanych czynników wytwórczych oraz tworzenie nowych ich rodzajów, znajdujących przełożenie w przesunięciu i generowaniu nowych specyficznych przewag w kraju importera BIZ.

W wyniku powstania nowych rodzajów przewag, kraj słabiej rozwinięty, o dużych możliwościach adaptacyjnych i bogatych zasobach pracy, w stosunkowo krótkim okresie może przekształcić się w aktywnego inwestora zagranicznego, poszukującego w innych krajach tanich zasobów pracy, wykorzystującego przewagi wynikające z efektu uczenia się importowanej techniki i technologii, co zostało zasygnalizowane już wcześniej⁹. Proces ten, będący motywem przyjmowania BIZ w kraju importera określany jest w literaturze jako zlokalizowane uczenie się i technologiczna akumulacja. Uczenie się dokonuje się najpierw w kraju importera BIZ przez podnoszenie kwalifikacji, umiejętności organizacyjnych oraz prowadzenie odpowiednich B+R. Jest ono podstawą późniejszej internacjonalizacji przedsiębiorstw krajów goszczących¹⁰.

Ze względu na to, iż importowany postęp techniczny zazębia się z krajowym postępow technicznym, a ponadto rodzi różnorodne skutki o charakterze pośrednim, istnieje trudność dokładnego zbadania wpływu BIZ na proces innowacyjny w przedsiębiorstwach kraju importującego BIZ. W związku z tym dokonywane oceny siłą faktu mają charakter wycinkowy, opierający się na analizie efektów różnokierunkowego oddziaływania BIZ na postęp techniczny, w tym przede wszystkim:

- nowości stosowanych technologii przez inwestorów zagranicznych w kraju importera;
- nowoczesności produkcji wytwarzanej w BIZ, której miarą jest m.in. udział wyrobów będących nośnikami postępu technicznego zaliczanych do produktów tzw. wysokiej techniki (high-tech), w wartości sprzedanej oraz udział nowych i zmodernizowanych wyrobów w wartości produkcji;
- wprowadzenie nowoczesnych modeli zarządzania i organizacji;
- oddziaływania na jakość zatrudnienia, na proces kształcenia i podnoszenia kwalifikacji pracowników;
- stosowania proekologicznych rozwiązań technicznych i rozwiązań podnoszących bezpieczeństwo pracy.

Rozpowszechnionym poglądem jest, iż inwestorzy zagraniczni w ramach realizowanych BIZ w Polsce nie przekazują najnowszych technologii, lecz raczej te, które w ich krajach znajdują się w stadium schyłkowym, a w Polsce stanowią względną nowość. Traktują to jako sposób na wydłużenie życia technicznego i ekonomicznego rozwiązań (produktów), a ponadto jako sposób na wyeliminowanie

⁹ T. Ozawa (2012), *Foreign Direct Investment and Economic Development*, "Transnational Corporations" nr 1, s. 46–47.

¹⁰ S. Estrin i in. (2017), *Foreign Direct Investment in Central and Eastern Europe: Multinationals in Transition*, London, s. 28.

wanie możliwości konkurencji polskich dóbr z wyrobami macierzystych firm. Wskazuje się, iż jest to jeden z ważniejszych motywów realizowanych inwestycji zagranicznych w Polsce¹¹. Pogląd ten, na podstawie dostępnych materiałów dotyczących napływu technologii drogą BIZ do Polski, jest trudny do zweryfikowania. Z przeprowadzonych badań na zlecenie PAIiIZ wynika, iż większość (63%) spółek z udziałem kapitału zagranicznego stosowało w 2017 r. urządzenia i technologie nie starsze niż pięcioletnie. W niektórych dziedzinach produkcji, dynamicznie się rozwijających, np. w przemyśle komputerowym, elektronicznym, rozwiązania pięcioletnie mogą stanowić jedynie względny postęp techniczny. Ponad 1/4 badanych przedsiębiorstw (28,6%) wykorzystywała urządzenia sprzed 10 lat. Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, iż najwięcej najnowszych technologii i urządzeń (nie starszych niż rok) stosowały spółki z udziałem kapitału kanadyjskiego (86,7%), brytyjskiego (71,9%) i amerykańskiego (70,5%). Najnowsze technologie (liczące mniej niż 1 rok) w takich branżach jak: informatyka (94,1%), wydawnictwa i poligrafia (83,3%) oraz produkcja maszyn i urządzeń (73,5%). Dziedziny te nie stanowiły jednakże głównych obszarów działalności inwestorów zagranicznych w Polsce.

Ważną miarą wpływu BIZ na unowocześnienie produkcji jest ich udział w wartości produkcji wyrobów będących nośnikami postępu technologicznego, zaliczonych do wyrobów tzw. wysokiej techniki (high-tech)¹². Przemysły te charakteryzują się ścisłym powiązaniem sfery nauki i techniki z produkcją i wyższą wydajnością (nawet o około 50%) w porównaniu z przeciętną wydajnością w przemyśle¹³.

Nowoczesne zarządzanie, wyrażające się wysokimi umiejętnościami doboru, szkolenia i motywowania ludzi do pracy, formułowania celów i środków maksymalizacji zysku firmy, przypisywaniu istotnej roli marketingowej, jest cechą korporacji transnarodowych dokonujących inwestycji zagranicznych. Ponadto wykazują się one dużym wkładem w proces szkolenia kadry inżyniersko-technicznej i ekonomicznej. W Polsce prawie 80% wszystkich firm zagranicznych prowadzi szkolenia dla własnych pracowników. Szczególne zaangażowanie w tym zakresie wykazały spółki z kapitałem: belgijskim (92,9% spółek), amerykańskim (90,2%), duńskim (89,5%), austriackim (88%) i włoskim (88%)¹⁴. Niektóre z firm utwo-

¹¹ J. Rymarczyk (2008), *Strategie internacjonalizacji przedsiębiorstw – teoria i polska praktyka*, [w:] Z. Olesiński (red.), *Bezpośrednie inwestycje w Polsce*, Warszawa: PWE, s. 261–262.

¹² Według definicji OECD do przemysłów wysokiej technologii zaliczana jest produkcja sprzętu lotniczego, kosmicznego, komputerów, urządzeń biurowych, urządzeń telekomunikacyjnych oraz wyrobów farmaceutycznych. Por. *Green Paper on Innovation*, Supplement 5/05, European Commission, Brussels, Luxemburg 2011, s. 16.

¹³ Pojęcie obszarów wysokiej szansy wydaje się szersze, niż przemysłów produkujących towary wysokiej techniki (high-tech). Uwzględnia ono nie tylko poziom technologiczny wytwarzanych dóbr, ale uwarunkowania strukturalne – w kontekście istniejącej koniunktury. Zob. A. Stolarek (2008), *Obszar wysokiej szansy w przemyśle przetwórczym*, „Gospodarka Narodowa” nr 1–2.

¹⁴ *Wpływ inwestycji zagranicznych na gospodarkę Polski* (2008), Raport z Badań nad Gospodarką Rynkową nr 7, Warszawa, s. 15–17; zob. także: PAIiIZ, *Status of Foreign Direct Investment in Poland at the End of 2017 (on the basis of PAIiIZ data)* (2018), Warszawa.

rzyły specjalne centra szkoleniowe (np. ABB), inne wysyłają kadre menedżerską i techniczną na szkolenia w filiach z większym doświadczeniem. Jakość i zakres kształcenia są zróżnicowane, w wielu przypadkach nie dorównują istniejącym w tym zakresie standardom w kraju inwestora.

Pozytywnym przykładem inwestora dbającego o nowoczesność swojej produkcji i kształcenie kadry jest największy na świecie producent żywności, firma Nestle, inwestująca w Polsce od 1993 r.¹⁵ Firma ta zainstalowała nowe linie produkcyjne czekolady, wybudowała zakład produkujący napoje czekoladowe, nowoczesne magazyny produktów gotowych w Poznaniu oraz nowe Zakłady Goplany w Kargowej koło Poznania i szereg innych obiektów. Transfer doświadczeń i wiedzy Nestle umożliwił poprawę jakości wyrobów Goplany. W przyjętej fabryce w Słupsku firma Nestle przeprowadziła szeroko zakrojony program modernizacyjno-rozwojowych, dzięki któremu odżywki dla niemowląt i przetwory mleczne mają światową jakość. Niektóre wyroby Nestle (w tym majonez Winiar od 2002 r.) posiadają znak Q. Prócz tradycyjnych polskich marek wyrobów produkowanych przez spółki tworzące Nestle Polska Holding takie jak: Goplana, Princessa i Winiary, koncern sprzedaje na polskim rynku wyroby własnych marek produkowanych w Polsce (Lion, Nesquik, Nestle Kaszka) oraz konfekcjonowane Nescafe.

3. PODSUMOWANIE

Podsumowując wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na postęp technologiczny w przedsiębiorstwach oraz całej gospodarce w Polsce, należy stwierdzić, iż odgrywają one ważną rolę w tym względzie. Stanowią źródło dopływu innowacji technologicznych, oddziałują na jakość zatrudnienia poprzez proces kształcenia i podnoszenia kwalifikacji.

Należy jednakże podkreślić, iż rzeczywiste efekty oddziaływania BIZ na postęp technologiczny w polskiej gospodarce są mniejsze od potencjalnych. Wynika to głównie z:

- dużego dystansu technologicznego, jaki występuje w Polsce w niektórych obszarach technologii w stosunku do kraju inwestora, co nierzadko stanowi barierę w adaptacji, wykorzystaniu i dyfuzji napływającej technologii;
- relatywnie dużego udziału BIZ w gałęziach pracochłonnych i mniejszego ich udziału w działach zaawansowanej techniki, będących lokomotywą rozwoju współczesnej gospodarki światowej;
- niekorzystnego rozkładu regionalnego BIZ w obszarach o najwyższym poziomie infrastruktury gospodarczej, powodującego polaryzację efektów transferowych technologii, nowych modeli zarządzania oraz efektów szkoleń;

¹⁵ *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce (2018)*, Warszawa: PAIiIZ.

- w pewnej mierze z ograniczonej nowoczesności transferowych rozwiązań technologicznych do Polski, szczególnie w pierwszym etapie transformacji. Dane wskazują, iż blisko 30% rozwiązań i urządzeń, które napłynęły do Polski miały więcej niż 10 lat, a niewiele ponad połowę nie przekroczyło 5 lat. W ostatniej dekadzie sytuacja ulega stopniowej poprawie.

Wydaje się, iż warunkiem realizacji szerszych korzyści z napływu bezpośrednich inwestycji do Polski jest zmiana polityki w stosunku do inwestorów. Winna ona uwzględniać szeroki zakres działań w kierunku rozwoju przemysłów wysokiej techniki oraz stworzenia bardziej efektywnej struktury gospodarczej. Niezbędne jest również zaangażowanie się państwa w promowanie inwestycji rozwojowych, inwestycji w kapitał ludzki i rozwój B+R. Działania te powinny wzmocnić ekonomiczne i techniczne korzyści Polski z tytułu napływu BIZ. W tym celu niezbędna jest selektywna polityka państwa w stosunku do kierunków rozwoju gałęzi i branż z udziałem kapitału zagranicznego oraz stosowanych technologii. To wymaga umocnienia instytucji państwowych odpowiedzialnych za właściwe kierunki rozwoju przemysłu i technologii. Przykładem takiej instytucji w Irlandii jest Industrial Development Agency (IDA), która niemal wzorowo kieruje polityką przemysłową kraju. Zapoczątkowała ona nową politykę przemysłową, w której szczególną rolę wyznaczono zagranicznym bezpośrednim inwestycjom w rozwoju nowoczesnych sektorów przemysłu. Obejmowała ona bardzo szeroki zakres działań prowadzących do wzrostu międzynarodowej konkurencyjności, dostosowania przemysłu do wymogów Jednolitego Rynku Europejskiego. Nowa polityka przemysłowa postawiła na rozwój przemysłów wysokiej techniki i proeksportowy rozwój związany z tworzeniem nowych miejsc pracy, tworzenia oraz unowocześnienia infrastruktury.

BIBLIOGRAFIA

- *Bepośrednie inwestycje zagraniczne – szanse i zagrożenia ich pozyskiwania (raport)* (2009), „Boss-Gospodarka” nr 9.
- *Bepośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce* (2019), Warszawa: Państwowa Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych.
- Estrin S. i in. (2017), *Foreign Direct Investment in Central and Eastern Europe: Multinationals in Transition*, London.
- *Green Paper on Innovation* (2005), Supplement 5/05, European Commission, Brussels, Luxembourg.
- OECD, (2006), *Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, Third Edition, Paris.
- Ozawa T. (2012), *Foreign Direct Investment and Economic Development*, „Transnational Corporations” nr 1.
- PAIiZ (2018), *Status of Foreign Direct Investment in Poland at the End of 2017 (on the basis of PAIiZ data)*, Warszawa.
- Polak E., Polak W. (2000), Atrakcyjność Polski jako miejsca lokowania zagranicznych inwestycji bezpośrednich na tle innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej, [w:] Dominiak P. (red.), *Gospodarka Polski w okresie transformacji*, Gdańsk.

- Polak W. (2005), *Determinanty napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Polski*, „Zeszyty Naukowe Akademii Morskiej w Gdyni” nr 43.
- Polak W. (2014), *Przyczyny wycofania kapitału zagranicznego z realizacji inwestycji bezpośrednich w Polsce*, „Zeszyty Naukowe GSW”.
- Polak W. (2011), Wpływ polityki innowacyjnej Unii Europejskiej na rozwój przedsiębiorstw, [w:] *Zarządzanie małymi i średnimi przedsiębiorstwami w układach konсорcyjnych i w warunkach wirtualnych*, Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Informatyczna w Warszawie, Warszawa: SIMP.
- *Polski handel zagraniczny w latach 2015–2018* (2019), Warszawa: PAliIZ.
- *Reinforcing Cohesion in the EU. Through Research and Innovation*, (2008), COM 98/275, Brussels, Luxembourg.
- Rymarczyk J. (2008), Strategie internacjonalizacji przedsiębiorstw – teoria i praktyka, [w:] Olesiński Z. (red.), *Bezpośrednie inwestycje w Polsce*, Warszawa: PWE.
- *The Action Plan for Innovation for Growth and Employment* (2011), COM 96/589, European Commission, Brussels, Luxembourg.
- *The Transfer of Technology to Developing Countries with Special Reference the Licensing on know-how Agreements* (2014), UNCTAD.
- *White Paper; Growth, Competitiveness, Employment. The Challengers and Ways Forward into the 21st Century* (2004), European Commission, Brussels, Luxembourg.
- Witkowska J. (2006), *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Europie Środkowo-wschodniej*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- *Wpływ inwestycji zagranicznych na gospodarkę Polski* (2008), Raport Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową nr 7, Warszawa.

FOREIGN INVESTMENT A FLOW OF INNOVATION TO BUSINESSES

Summary: The paper presents the basic aspects of foreign direct investments (FDI) in Poland and the impact on the innovativeness of enterprises. There is a common belief that the propensity of enterprises to innovate and to introduce new technologies is one of the main attributes of their competitiveness and an important factor of development. This study is an attempt to show to what extent foreign direct investment shapes the flow of innovation to enterprises.

Key words: foreign investments, innovation, flow, enterprise.

Dr Waldemar Polak
<https://orcid.org/0000-0002-5346-4453>
Uniwersytet Gdański
Wydział Ekonomiczny
Armii Krajowej 119/121
81-824 Sopot
e-mail: waldemar.polak@ug.edu.pl